

transparant

EDITORIAAL

Geroepen tot 'heiligheid'

November, denkend aan alle heiligen

Op 1 november vierden we het feest van Allerheiligen, de dag nadien Allerzielen. Twee feesten die ons over de dood heen verbinden met alle mensen die ons zijn voorgedaan en in het spoor van Jezus betekenis gaven aan hun leven. Velen onder hen zijn 'heilig' voor hun geliefden, enkelen mogen we in de christelijke gemeenschap heilig noemen. Sint-Martinus is één van hen, we vieren zijn feestdag op 11 november.

Sint-Maarten, bisschop van Tours

Maarten (316-397), zoon van Romeinse ouders, groeide op in Hongarije en werd soldaat toen hij amper 15 was. Hij trok naar Gallië en aan een stadspoort in Amiens ontmoette hij een naakte bedelaar. Die vroeg hem in Christus' naam om een aalmoes. Hij gaf hem de helft van zijn mantel, zijn eigen deel, want de andere helft was eigendom van de keizer van Rome. Volgens de legende verscheen Christus later in een droom aan hem met de helft van zijn mantel om zich heen geslagen: "Wat je voor de geringste van mijn broeders hebt gedaan, dat heb je aan Mij gedaan" (Mt 25,40). Na deze gebeurtenis groeide zijn verlangen om christen te worden, hij bekeerde zich en liet zich dopen. Later zou hij priester worden en was zijn grootste verlangen als kluizenaar te leven.

Antoon Van Dyck,
Sint-Maarten,
parochiekerk
Zaventem

In 371 werd Maarten door de bevolking van Tours gekozen tot bisschop. Volgens een overlevering vond hij zich niet waardig genoeg voor dat ambt, en verstopte hij zich in een ganzen- of zwanenhok. Maar toen zijn aanhangers hem gingen zoeken, gingen de ganzen te keer waardoor zijn schuilplaats ontdekt werd. Zo kwam het dat hij alsnog tot bisschop gewijd kon worden. Als bisschop zette hij zich in voor de verdere verspreiding van het christendom.

Een Bijbelse oproep

Het zal je maar overkomen: anderen zien in jou talenten waarvan je zelf niet weet dat je ze hebt. Je wordt geroepen om een taak op te nemen, je twijfelt, je verstopt je, je vindt dat anderen het beter zouden kunnen. Het overkwam heel wat figuren in de Bijbel: Mozes was één van hen. God riep hem, tot vijf keer toe. Telkens ging hij in het verweer en vond hij argumenten om het niet te doen: wie ben ik? Wie moet ik zeggen dat U bent, God? En ook: ze zullen me niet geloven, ik ben geen goed spreker, stuur toch iemand anders! Daarbij verwees hij naar zijn broer Aäron, die veel beter geschikt zou zijn. En toch, God liet hem niet los, Hij beloofde dat Hij er altijd zou zijn en Mozes zou helpen. En ja, Mozes ging op weg en er gebeurden grootse dingen, bevrijdend voor een heel volk.

Ook Johannes de Doper sprak over Iemand die na hem kwam en veel groter was dan hij. En toch bleef hij niet aan de kant zitten, hij predikte en doopte iedereen die zich wilde bekeren. Zo baande hij de weg voor Jezus van Nazareth, de Messias, die een bevrijdende boodschap bracht voor iedereen!

Lees jij die Bijbelverhalen en die heiligenlevens ook wel eens? En leg jij ze dan ook op je eigen leven? Bij mij klinkt dan de uitdaging: waartoe ben ik geroepen? Hoor ik Gods stem? Waartoe roept God me? Hoe kan ik als christen, vanuit mijn geloof, mee bouwen aan een betere wereld?

*Alle christenen, en ook de herders, zijn geroepen om zich in te laten met de opbouw van een betere wereld.
(Paus Franciscus, De vreugde van het evangelie)*

De bijdragen in deze Transparant dagen ons uit om als christen onze stem te laten klinken en te antwoorden op de oproep 'Politiek gaat ons allen aan!'

Christa Damen, voorzitter

Politiek bewustzijn in tijden van populisme

Zaterdag 14 oktober was ‘geloof en politiek’ het onderwerp van het pastoraal beraad. Inleider was professor-emeritus Emmanuel Gerard. Frans Schoovaerts stelde daarna ‘Politiek gaat ons allen aan’ voor, een initiatief van het vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen. Meer hierover vindt u op de achterkant van dit nummer van Transparant. Daarna volgden boeiende groepsgesprekken waarin de deelnemers zich mochten voorstellen aan de hand van hun positie op een schaal van 1 tot 10 met betrekking tot hun politiek engagement. We geven u graag ook de andere gespreksvragen mee om er in uw eigen kring mee aan de slag te gaan.

Democratie in crisis?

Professor Gerard is historicus en doceerde aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de KU Leuven. Hij vertrok vanuit de vraag of de democratie in crisis is vandaag. Toen in 1991 een einde kwam aan de Koude Oorlog, leefde de westerse wereld in een soort euforie. Een nieuwe tijd was aangebroken waarin de democratie zou veralgemeend worden.

Maar als we vandaag rondom ons kijken, lijkt het erop dat democratische landen eerder de uitzondering zijn op wereldvlak.

In België en in heel West-Europa zien we hoe het vertrouwen in de politiek erg laag is. In de voorbije decennia hebben de grote politieke partijen veel van hun specificiteit en van hun structurerende rol verloren en door de ontzuiling is er ook geen echte koppeling meer met hun achterban in het middenveld. De grote diversiteit in de samenleving deed heel wat nieuwe partijen ontstaan en het stemgedrag van de burgers is onvoorspelbaar geworden. Het berust meestal op individuele keuzes die vaak beïnvloed worden door persoonlijk belang of door de ‘waan van de dag’. Daarbij voegt zich ook de verruwing van het politieke debat. Politici spreken harde taal met en over elkaar en over bepaalde groepen in de bevolking wat een genuanceerd denken niet bevordert.

Toch mogen we volgens Gerard de crisis ook relativeren. Tijdens de voorbije decennia waren er vaker momenten waarop de democratie het moeilijk had. Denken we maar aan de verkiezingen van 1977 toen het Vlaams Blok zoveel stemmen kreeg, aan de kernraketten die er in de jaren '80 kwamen ondanks de massale vredesbetogingen of aan de witte marsen na Dutroux.

Democratische besluitvorming

Democratie is een vorm van besluitvorming waarbij twee principes gelden. Het eerste is dat de meerderheid de keuze bepaalt. Het tweede principe is dat er zorgvuldig en respectvol wordt omgegaan met de standpunten en visies van de minderheden. Zo heeft de democratie het mogelijk gemaakt dat een aantal rechten van minderheden verankerd werden in de wetgeving. Dit tweede principe verdwijnt echter gemakkelijk uit het gezichtsveld waardoor min-

derheden zich onvoldoende beluisterd en tekort gedaan voelen en in het verzet gaan.

We kunnen ons afvragen op welke gronden in onze samenleving beslissingen genomen worden. Soms lijkt het alsof TINA (there is no alternative) alles in handen heeft en we niet meer kunnen kiezen. Laten we ons enkel leiden door effectiviteit of stellen we ons ook vragen naar de legitimiteit van bepaalde opties? En wat als technocraten het roer overnemen en het voluntarisme verdwijnt? In de naoorlogse jaren - tot 1975 - hadden we grote projecten en droomden van onder andere een volledige tewerkstelling. Misschien waren we in die periode iets te optimistisch. Maar we hadden een gemeenschappelijk project om de samenleving op te bouwen. Vandaag heeft voluntarisme een eerder negatief imago gekregen als zou het naïef, onrealistisch of voorbijgestreefd zijn.

De samenleving werd in de voorbije jaren diverser en dat bracht mee dat er erg verschillende en geprononceerde standpunten zijn over vele existentiële problemen. In een democratisch bestel mogen we verschillen van mening over de economische globalisering, de vluchtelingenproblematiek of de aanpak van de klimaatveranderingen. Dat we hierover in debat kunnen gaan, getuigt van een hoog democratisch gehalte.

Democratie vraagt dat burgers actief participeren aan de opbouw van de samenleving, dat ze hun stem laten horen. Vrije meningsuiting is een kostbare verworvenheid. Maar we zien hoe die misbruikt wordt om de eigen waarheid respectloos te ventileren. Vooral de (a)sociale media lijken erg ontremmend te werken. Mensen oordelen niet meer met wijsheid over wat ze op welke manier en tegen wie vertellen. Er is nood aan opvoeding om respectvol in debat te gaan met mensen die er een andere mening op na houden.

Populistische bewegingen

De term populisme werd voor het eerst gebruikt om in de jaren '80 het Front National van Le Pen te labelen. Men wilde de term fascisme vermijden en sprak van nationaal populisme. Later volgden Berlusconi in Italië en Pim Fortuyn in Nederland. Ze claimden dat ze luisterden naar het volk en namen de term populisme over als iets positiefs.

Toch kunnen we het populisme bezwaarlijk een politieke stroming noemen. Zowel links als rechts gebruiken de term. Het is eerder

een politieke stijl waarbij simpele antwoorden worden gegeven op complexe problemen en waarbij de emoties worden bespeeld. De media lijken hier enerzijds in mee te gaan door hun gebruik van grote woorden en superlatieven. Wanneer politici van mening verschillen, koppen kranten al snel dat er 'oorlog' is tussen hen. Of als een verdachte voor het gerecht moet verschijnen, wordt hij of zij nu stevast voor de rechter 'geslept'. Anderzijds klinkt het woord populisme hoe langer hoe meer als verwerpelijk en is populist een scheldwoord geworden.

Populisme: een gevaar voor de democratie?

Na de aanslagen van 11 september 2001 werd de vraag gesteld of de islam wel compatibel is met de westerse democratie. De recente stroom van vluchtelingen heeft deze vraag alleen maar verscherpt. En de bankencrisis van 2008 mag dan wel opgelost zijn voor de banken, voor de gewone mensen blijft de schade bestaan. Deze twee schokkende gebeurtenissen liggen zeker mee aan de basis van een stijgend populisme.

Mensen die meegaan met populistische leiders drukken hiermee vaak iets uit van hun ontevredenheid met wat er is. Ze verzetten zich tegen het establishment dat onvoldoende luistert naar hun verlangens en verwachtingen. Populisme kan een legitieme reactie zijn op een politiek die de echte vragen van mensen niet hoort of naast zich neerlegt. De bandbreedte van de politiek is sterk afgenomen door de suprematie van het economisch winstprincipe, door het technocratisch karakter van de politiek en door het groeiend belang van de mensenrechten. Mensen moeten heel wat vaste kaders doorbreken om te mogen spreken.

Door te luisteren naar de stem van het volk, zijn in het verleden heel wat positieve veranderingen gerealiseerd. Zolang populistische bewegingen binnen de grenzen van de democratie blijven, hebben ze dus een bijdrage tot het debat. Maar het gevaar bestaat dat ze zichzelf gaan beschouwen als de enige stem en een wij-zij discours hanteren waarbij de anderen afgeschreven of uitgesloten worden. Als het populisme de pluriformiteit niet erkent, krijgt het totalitaire trekken en verliest zijn geloofwaardigheid. Als het de complexiteit van de werkelijkheid niet erkent, vervalt het in onrealistische beloften en is het misleidend.

Onze bijdrage aan de democratie

In Nederland lanceerde het paarse kabinet van minister Kok in de jaren '90 de slogan: 'Het primaat van de politiek'. Deze polemische uitspraak werd ook in België overgenomen om uit te drukken dat niet de sociale partners maar de politici het voor het zeggen hebben. Maar politici mogen het middenveld niet uitsluiten of wantrouwen.

Vlaanderen heeft een sociaal kapitaal van één miljoen vrijwilligers. Als we de democratie levend willen houden, kan dat maar door actief burgerschap en door een sterk middenveld. Het grootste deel van dat Vlaamse middenveld is van christelijke signatuur of origine. Daar waar de christelijke zuil zich vroeger erg defensief opstelde, zien we na het tweede Vaticaanse Concilie een meer open en

Vragen voor het groepsgesprek

1. Stel jezelf heel kort voor en positioneer jezelf op een schaal van 1 tot 10 voor 'politiek bewustzijn' en vertel waarom.
2. Wat betekent voor jou een 'warme' samenleving? Welke concrete stappen kunnen we daarvoor zetten?
3. Vanuit het evangelie zijn we geroepen om stem te geven aan de stemlozen. Hoe kunnen we dat persoonlijk en in onze organisatie doen?
4. Welke maatschappelijke noden gaan jou bijzonder ter harte? Hoe zetten we ons daarvoor nu al in? Wat zouden we nog meer kunnen doen?
5. Waar hoor jij profetische stemmen die onrecht aanklagen? Hoe kunnen we hen versterken?

getuigend christendom verschijnen. Met de secularisatie werd het geloof echter naar de privésfeer verdrongen. De Verlichting wordt gezien als het beginpunt van de nieuwe geschiedenis. Ze leidde tot het paradigma van de neutraliteit van de openbare ruimte waarbij elke verwijzing naar een religieuze overtuiging uit den boze is. De wortels van het christendom gaan echter veel verder terug in de geschiedenis en zijn mensbeeld valt niet volledig samen met de waarden van de Verlichting. Het christelijk middenveld staat voor de uitdaging om die wortels trouw te zijn en te articuleren in woord en daad in de huidige context.

Het vraagt moed om zich in de openbare ruimte uit te spreken vanuit een bepaalde levensovertuiging. Politici hebben het vandaag sowieso niet gemakkelijk om een uitgesproken standpunt te verdedigen. Ze krijgen al snel kritiek en die beperkt zich vaak niet tot de inhoud van hun visie maar wordt op hun persoon gericht. Dat maakt een mandaat in de politiek weinig aantrekkelijk en heeft tot gevolg dat mensen aarzelen om lokaal of op een ander niveau politieke verantwoordelijkheid op te nemen. Toch heeft onze tijd mensen nodig die bereid zijn om zich politiek te engageren. Mensen met een scherp oog voor het algemeen belang en met een hart voor de meest kwetsbaren. Zij verdienen onze steun.

Bovendien is elke burger op de plaats waar hij of zij staat mee verantwoordelijk voor de opbouw van de samenleving. Vanuit onze verschillende invalshoeken zien we mogelijkheden voor verbetering en kunnen we stem geven aan mensen die zelf hun stem niet kunnen of durven verheffen. Paus Franciscus roept ons bij herhaling op om bij te dragen tot een rechtvaardiger en duurzamer beleid. Onze diaconale inzet dient zich ook bezig te houden met de verbetering van structuren en aanpassingen in het beleid. Wat we horen en zien in ons contact met de meest kwetsbare mensen, mogen we als kleine profeten laten klinken als aandachtspunten voor het beleid.

Carine Devogelaere

POLITIEK GAAT ONS ALLEN AAN! Een oproep aan alle geloofsgemeenschappen.

Onlangs lanceerde het vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen een oproep in voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Graag geven we het woord aan Frans Schoovaerts, lid van de vicariale raad, om deze actie voor ons toe te lichten.

Waarom lanceerden jullie een oproep in verband met politiek?

Op 14 oktober 2018 zullen de inwoners van alle gemeenten in België een nieuw gemeentebestuur kiezen. Dat is een gelegenheid voor allerhande groepen, belangenorganisaties en verenigingen om aandachtspunten en prioriteiten te formuleren voor het volgende gemeentebestuur. Ook voor lokale geloofsgemeenschappen biedt dit kansen om deel te nemen aan het gesprek over de opbouw van de samenleving. Aan de reacties in de media merken we dat het lang niet meer vanzelfsprekend is dat de (lokale) kerkgemeenschap zich mengt in gesprekken over de organisatie van de samenleving. Sommigen vinden zelfs dat de Kerk het recht niet heeft zich daarmee in te laten. Ook in het leven van vele lokale kerkgemeenschappen merken we de laatste tijd de neiging zich wat terug te plooiën op wat gezien wordt als de 'kerntaken' van de Kerk. De betrokkenheid op de maatschappelijke problemen en debatten – van lokaal tot wereldwijd – raakt wat ondergesneeuwd. Maar de Kerk is er niet voor zichzelf, maar voor de mensen en de wereld. Daarom roepen we alle geloofsgemeenschappen van ons vicariaat op om mee te denken, hun mening te zeggen en hun stem te laten horen in de komende gesprekken over de lokale samenlevingscontext en het bestuur van hun gemeente.

Wat houdt jullie oproep in?

De opzet van deze oproep is dubbel. Binnen de geloofsgemeenschap willen we een gesprek op gang brengen rond de lokale leefcontext om zo vrijwillige medewerkers, kerkgangers, mensen uit pastorale werkgroepen en sympathisanten meer bewust te maken van hun verantwoordelijkheid voor een solidaire samenleving. Anderzijds willen we als gelovigen naar buiten treden en deelnemen aan het maatschappelijk debat. Vanuit onze eigen visie op mens en samenleving willen we accenten en prioriteiten formuleren en kenbaar maken. Dat doen we in de vorm van een 'politiek manifest', een tekst die we aan alle verantwoordelijken kunnen bezorgen, bijvoorbeeld aan het gemeentebestuur, de politieke partijen en alle belangrijke verenigingen in onze gemeente. Als geloofsgemeenschap beschouwen we onszelf immers als een relevante speler op het middenveld. We willen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen, zonder daarom aan partijpolitiek te doen.

Jullie stellen ook enkele aandachtspunten voor.

Wij noemen in onze oproep vier concrete punten en bij elk punt stellen we een vraag aan de gemeente.

We willen de verbondenheid tussen de mensen versterken.

Als christenen willen wij een samenleving waarin we echt samenleven en voor elkaar zorgen. Dan moet niemand zich uitgesloten of alleen voelen. We steunen graag alle initiatieven om die samenleving te vormen. We werken er van harte aan mee, samen met mensen met

een ander geloof of een andere levensovertuiging.

Onze vraag: Met welk beleid kan de gemeente bruggen slaan tussen mensen en groepen?

We geven aandacht en zorg aan wie het moeilijk heeft.

Christenen willen aandacht en zorg besteden aan de kwetsbaren onder ons, aan mensen die niet 'passen' in onze samenleving en voor wie er schijnbaar geen plaats is. Als christenen kiezen wij solidair voor wie niet mee kan. Organisaties of beslissingen die de zwakkeren niet in hun waarde laten, willen we veranderen of bestrijden.

Onze vraag: Hoeveel aandacht is er voor wie niet (meer) mee kan in onze gemeente? En wat wordt daaraan gedaan?

De aarde is niet van ons.

De wereld waarin wij leven is voor ons christenen een geschenk van de Schepper. Daarom dragen wij een bijzondere verantwoordelijkheid voor de schepping. Wij zullen de aarde en het milieu beschermen tegen de kwalijke gevolgen van het menselijk handelen. De aarde is niet van ons, maar voor ons en voor onze kinderen.

Onze vraag: Hoeveel aandacht besteedt de gemeente aan een gezonde levenskwaliteit van haar inwoners?

Rechtvaardigheid

Als christenen hebben we speciaal oog voor situaties waarbij mensen in een mensenwaardige toestand zijn terechtgekomen of niet als mens worden behandeld. Zij zijn vaak de slachtoffers van een bepaald beleid en door naar hun verhalen te luisteren komen we te weten welke politieke beslissingen hun lijden (mee) veroorzaken.

Onze vraag: Hoe rechtvaardig is het bestuur van de gemeente?

Geven jullie ook concrete suggesties voor parochies om tot zo'n politiek manifest te komen?

De mogelijkheden zijn legio. Van een debatavond met politieke fracties, over werken met foto's, tot getuigenissen van kwetsbare mensen. De creativiteit van de lokale geloofsgemeenschap zal wellicht een werkvorm kunnen bedenken die best voor haar past. De pastorale zones en parochies van het vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen hebben intussen een kleine brochure ontvangen met een aantal mogelijke werkmodellen. Maar die tips zijn ook terug te vinden op onze vicariale pagina van Kerknet.

Wij hopen dat ook in de andere bisdommen vele christenen nadenken en in gesprek gaan over wat ze belangrijk vinden in de samenleving. Paus Franciscus nodigt ons allen bij herhaling uit tot engagement: "In het hart zelf van het evangelie staat het leven in gemeenschap en de betrokkenheid op anderen.(...) Alle christenen, en ook de herders, zijn geroepen om zich in te laten met de opbouw van een betere wereld." (Apostolische exhortatie 'De vreugde van het evangelie')

Interview Carine Devogelaere